

GERDA VAN WAGENINGEN

Josephine

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

‘Josephine, jonkvrouw Mogge Muilman.’

Ze liep met een glimlach de overbekende salon van Mon Repos binnen. De zesentwintjarige weduwe met de altijd wat verdrietige ogen en de rechte rug, droeg een mooie oud-roze zomerjapon. Haar donkerblonde haren waren in een wrong laag in de nek samengebonden en haar diepblauwe ogen lichtten op toen haar vriendin opstond. ‘Bonne,’ omarmde Josephine haar vriendin, met wie ze al veel vreugde en verdriet had gedeeld.

‘Fijn je weer te zien, Fien. Je ziet er goed uit.’ De jonge barones Van Kruiningen grinnikte. Een knulletje van vier jaar speelde met een houten treintje en de tweeling, een jongen en een meisje van bijna twee jaar, kropen naar de gast toe, terwijl ze probeerden te gaan staan op hun wankеле beentjes. Bonne lachte en Elisabeth schoot de kinderen te hulp. De ongetrouwde schoonzuster van Bonne was dol op de kinderen van haar broer. De

kinderen brachten leven in het ooit zo stille Mon Repos. De oude douairière, inmiddels zevenentachtig geworden en gekluisterd aan een rolstoel, keek glimlachend naar haar ondeugende achterkleinkinderen. 'Heb je Pierre meegenomen?'

Het enig kind van de jonkvrouw was inmiddels zes jaar oud en de oogappel van niet alleen zijn moeder, maar tevens van zijn grootouders. Ze probeerden het kind op hun manier op te voeden en hun schoondochter, een eenvoudige doktersdochter, ongemerkt aan de kant te schuiven. Josephine moest altijd strijd leveren met haar overheersende schoonouders over haar positie en vooral ook over de zeggenschap die ze over haar zoon had. Gemakkelijk was het leven niet voor Josephine, op het mooie kasteel dat verscholen lag aan de duinrand bij Haamstede.

Het was een wat druilerige meidag. Twee weken lang was het prachtig voorjaarsweer geweest, maar gisteren was het weer omgeslagen. De boeren haalden opgelucht adem, want de jonge gewassen op het veld snakten naar de regen die nu gestadig neerviel.

'Jammer dat we binnen moeten zitten,' vond Bonne, terwijl ze haar dochttertje op

schoot nam en knuffelde. ‘Vertel eens, kan tante Amalia de opvoeding nog steeds niet aan je overlaten?’

De ogen van Josephine werden nog dieper blauw. ‘Het is een dagelijkse strijd, Bonne. Ze hebben een gouverneur aangesteld, omdat de jongen moet leren lezen en rekenen en vanzelfsprekend moet hij later naar de stad om door te leren en zelfs de universiteit te bezoeken. Zijn hele toekomst ligt al vast. Dagelijks naar buiten om paard te rijden. Precies het leven waarvan zijn vader zo’n afschuw had.’

‘Maar deze Pierre is gezond, Fien.’

Eindelijk kwam de lach in de verdrietige ogen terug. ‘Ja, God zij gedankt uit de grond van mijn hart, mijn zoon is sterk en gezond. Zijn gezicht is dat van zijn vader, op de ogen na, maar hij is lang en sterk.’

‘Zoals jij.’

‘Het grootste verdriet in mijn leven is, dat hij geboren is een paar dagen nadat zijn vader is gestorven. Als Pierre hem nog had mogen zien, was hij zoveel geruster heengegaan.’

‘Hij is te vroeg geboren omdat jij zo’n verdriet had.’

‘Gelukkig leeft hij, en daardoor word ik geduld op het slot.’

Haar vriendin begreep alles van de opmerking met de bittere ondertoon. Zeven jaar geleden was ze zelf als wees op het slot terechtgekomen, een arm familielid dat onderdak moest hebben, maar haar oom en tante hadden haar slecht behandeld. Een van de drie freules had de positie moeten krijgen die Bonne nu had. Baron Max van Kruiningen was echter de meest eigenwijze vent uit de verre omtrek en hij had zijn oog op Bonne laten vallen, in plaats van op een van haar nichten. Tante Amalia zuchtte nog dagelijks over het onrecht daarvan. Haar drie dochters hadden niet het goede leven gekregen waarop ze gerekend had. De oudste, Clarissa van den Eynde, woonde met haar man Costien in Zierikzee. Ze had een dochter gekregen na meer dan twee jaar huwelijk, die was even oud nu als de oudste zoon van Bonne en Max. Meer kinderen waren uitgebleven. Costien verweet zijn vrouw elke dag, dat ze hem na de geboorte van Colette geen andere kinderen, en vooral niet de vurig verlangde zoon en stamhouder, meer had gebaard. Clarissa was een stille, teruggetrokken en zelfs bangelijke vrouw geworden, te oud voor haar leeftijd en met ogen die nooit meer lachten. Haar middelste zuster,

Antoinette, woonde in Middelburg. Kinderen had ze niet. Haar man, Toine ten Donck, was altijd al een klaploper geweest, maar tot stomme verbazing van Bonne en Josephine had Antoinette haar man stevig onder de duim.

Het bedrijf van de familie of wat daarvoor moest doorgaan, want Toine had van zijn leven nog nooit een dag gewerkt, had ze gereorganiseerd, er zelf de touwtjes in handen genomen en nu had ze een bloeiende handel in stoffen, vooral damast. Toine had niets meer te vertellen en was bang voor zijn flinke vrouw. Misschien terecht, want Antoinette was hard geworden. Isabella, ten slotte, de jongste van de freules van het kasteel, was een jaar geleden onverwacht getrouwd met een Franse edelman en leefde ergens op een verwaarloosd kasteel in de Franse wijngebieden. Ze was nog maar zelden in haar oude vaderland. Pierre was dus de enige kleinzoon van de oude jonker en het kind werd streng opgevoed, want fouten zoals er in het verleden waren gemaakt, mochten niet meer voorkomen. Alles zou later van Pierre zijn en het zou voor het kind nog een zware dobber worden om te voldoen aan de torenhoge verwachtingen van zijn grootouders. Met zijn andere

grootvader, de dorpsdokter, kon hij beter overweg, maar het werd niet aangemoedigd dat hij vaak in het doktershuis te vinden was. Fien moest alle dagen vechten om niet volkomen aan de kant geschoven te worden en soms was ze daar heel moe van. Klagen deed ze echter nooit. Alleen met Bonne sprak ze erover, want dat was haar beste vriendin, of eigenlijk, haar enige vriendin en bovendien kende die de sfeer op het slot als geen ander.

Lissy was even de kamer uitgegaan en kwam glimlachend terug. 'Ik heb grootmama naar bed geholpen, want ze is moe, maar ze wil je graag zien, Fien.'

'Het is zo'n lieverd,' reageerde deze oprecht. Ze verdween naar de kamer van de oude vrouw, in wat vroeger de bibliotheek van het statige landhuis van de familie Van Kruijningen was geweest. Het was een ruim vertrek, gelijkvloers. De regen maakte dat het er donker was.

'Voelt u zich goed?'

De oude barones glimlachte. 'Zo goed als verwacht mag worden van een oude vrouw. Als ik niet zoveel van mijn achterkleinkinderen hield, zou ik allang dood zijn gegaan. Als die dood komt, heb ik er vrede mee, want ik

heb de kinderen van Max geboren zien worden.' Haar handen en gezicht leken wel van perkament en zaten vol lijnen.

Josephine ging naast het bed zitten en keek haar onderzoekend aan. Ze was de dochter van een dokter. De ogen van de oude douairière stonden levendig. 'U heeft een gelukkige levensavond, mevrouw.'

'Zeker, zeker.' De oude barones glimlachte. 'Mijn leven is beter geweest dan dat van jou, lieve kind.'

'Ik heb Pierre.'

De oude vrouw knikte. 'Laat hem niet van je afnemen. Je bent te lief, te zacht. Misschien moet je binnenkort vechten, meisje, anders heb je niets meer te zeggen over je eigen zoon.'

'Daar ben ik soms bang voor.'

De oude vrouw keek haar doordringend aan. 'Als je het moeilijk vindt voor je rechten op te komen, denk er dan aan wat Pierre gevonden zou hebben van de opvoeding van zijn zoon.'

Meteen rechtte Josephine haar schouders. 'Dank u. Daar zal ik aan denken.'

Nadat ze met Bonne nog een glas wijn gedronken had, stond ze weer op. Zelfs Lissy gaf

haar een kus op de wang bij het afscheid. 'Kom voor jezelf op, Fien. Grootmama heeft gelijk. Denk eraan wat de vader van je zoon gezegd zou hebben over zijn opvoeding.'

Wonderlijk gesterkt reed ze in de namiddag naar het kasteel terug.

Pierre keek op van het vel papier, waarop hij met een snel vlekken kroontjespen eindeloze rijen letters had moeten schrijven. Zijn leermeester was een schoolmeester met een zwakke gezondheid, maar uiterst intelligent. Zijn opvattingen over het opvoeden van kinderen waren tamelijk ouderwets, maar strookten volledig met die van de jonker. Een strenge opvoeding waarin tucht en discipline, gehoorzaamheid en plichtsbesef centraal stonden, zag deze als de beste voorbereiding van zijn stamhouder op zijn latere verplichtingen.

'Ik denk dat het inmiddels genoeg is voor vandaag, Houtman.'

De gouverneur was zich bewust van het feit dat de jonge mevrouw niets in de melk te brokkelen had op het kasteel. 'Hij moet tot halfvijf doorwerken, mevrouw. Dat zijn de orders die ik heb en daar houd ik me aan.'

Gesterkt door de woorden op Mon Repos rechte Josephine haar rug en keek naar de

jongen, die op zijn lip beet om zijn tranen te verbergen.

‘Heb je je best gedaan, Pierre?’

‘Ja, mama. Mijn hand doet pijn van het schrijven. Mag ik er alstublieft mee ophouden?’

Even triest stonden zijn ogen, even smekend als die van zijn vader gekeken hadden in de jaren dat hij het vaak zo moeilijk had gehad.

‘De regen is opgehouden, kom maar mee. Ik wil naar het graf van papa en jij mag mee.’

De gang naar het graf was de enige legitime manier geworden om haar eigen kind mee te mogen nemen, besefte ze.

Even later liepen ze buiten. De wind was opgestoken, een beetje kil. Er hing een lichte damp over het land. Niet veel later keken ze beiden neer op de grafsteen, de hand van het jongetje stevig in die van zijn moeder. ‘Ik heb gelukkig een paar foto’s van papa,’ liet Pierre vroegwijs weten.

Het sneed Josephine door het hart, dat de ogen van het kind veel te ernstig waren. Soms mocht hij spelen met Reinier, de vier jaar oude zoon van Max en Bonne. Dan was Pierre voor even een vrolijk en onbezorgd kind. De